

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Bakalářská práce

2022

Linh Nhi Vu

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

**Dokumentární fotografie: Život vietnamských imigrantů
v České republice**

Bakalářská práce

Autorka práce: Linh Nhi Vu

Studijní program: Komunikační studia

Vedoucí práce: Mgr. Sandra Lábová

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31.7. 2022

Linh Nhi Vu

Bibliografický záznam

VU, Linh Nhi. *Dokumentární fotografie: Život vietnamských imigrantů v České republice*. Praha, 2022. 33 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce Mgr. Sandra Lábová.

Rozsah práce: 36 381 včetně mezer

Abstrakt

Předmětem předložené bakalářské práce je dokumentární fotografie v sociálních tématech se zaměřením na menšiny. Praktická část práce představuje dokumentární soubor fotografií, který prezentuje vietnamské imigranty první generace, respektive těch, kteří se narodili a vyrostli ve Vietnamu a do České republiky se přistěhovali jako dospělí. Jazyková a kulturní bariéra jim brání v úspěšné integraci do české společnosti. Často tak dochází k jejich izolaci od českého prostředí, proto takoví lidé vyhledávají a udržují sociální kontakty i život ve zdejší vietnamské komunitě. Soubor fotografií je zaměřený na křesťanskou komunitu Vietnamců v Praze, podává pohled do všedních životů prokládaných vírou, která kromě duchovní složky členům značně zajišťuje v izolovaném bytí cizinců i společenské potřeby. Svým způsobem se jedná o komunitu v komunitě. Práce si pokládá za cíl ukázat provizorně vytvořené vietnamské prostředí zasazené do českých reálií. Teoretická část se zabývá dokumentární fotografií v sociálních tématech a její prezentace komunit v českém prostředí, především z dílen české autorky Libuše Jarcovjákové a autorské dvojice Štěpánky Stein a Salima Issy. Dále je předmětem teoretické části popis vietnamské komunity v Čechách.

Abstract

The subject of the submitted bachelor thesis is documentary photography in social topics with a focus on minorities. The practical part of the work is a documentary set of photographs, which presents Vietnamese immigrants of the first generation, in the other words those who were born and raised in Vietnam and immigrated to the Czech Republic as adults. The language and culture barrier prevent them from successfully integrating into Czech society, that often leads to their isolation from the Czech environment, which is why they seek and maintain social contacts in the local Vietnamese community. The set of photographs focuses on the Christian community of Vietnamese in Prague, giving an insight into everyday lives interspersed with faith, which, in addition to the spiritual component, also provides members with social needs in the isolated life of foreigners. In a way, it is a community within a community. The work aims to show a tentatively created Vietnamese environment embedded in Czech environment. The theoretical part deals with documentary photography in social issues and the presentation of minorities in documentary

photography of czech authors, particularly of Libuše Jarcovjáčková and Štěpánka Stein & Salim Issa. Description od life of Vietnamese minority in Czech Republic follows the topic.

Klíčová slova

Dokumentární fotografie, sociální fotografie, vietnamská menšina v České republice, první generace vietnamských imigrantů

Keywords

Documentary photography, social photography, vietnamese minority in Czech Republic, first generation of vietnamese immigrants

Název práce / Title

Dokumentární fotografie: Život vietnamských imigrantů v České republice

Documentary photography: Life of The Vietnamese Immigrants in Czech Republic

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce Mgr. Sandře Lábové za nekonečnou trpělivost, pomoc a cenné rady i nápady při společných konzultacích. Můj vděk patří také pražské křesťanské komunitě Vietnamců, kteří se mnou ochotně sdíleli svůj život a vřele mi poskytli prostor jej zdokumentovat. Velký dík si v neposlední řadě zaslouží Hung, přívětivý a užitečný prostředník mezi mnou a komunitou.

Obsah

Úvod.....	2
1 Fotografie jako dokument	4
1.1 Zavislost na kontextu, otisk autora	5
1.2 Dokumentární fotografie v sociálních tématech	6
2 Vietnamská menšina v české fotografii.....	8
2.1 Libuše Jarcovjáková (1952)	8
2.1.1 Dílo Libuše Jarcovjákové.....	8
2.1.2 Vietnamci v díle Libuše Jarcovjákové	10
2.2 Štěpánka Stein & Salim Issa	12
2.2.1 Little Hanoi	13
2.3 Další čeští dokumentární fotografové v prostředí menšin	15
2.3.1 Josef Koudelka (1938)	15
2.3.2 Karel Cudlín (1960)	15
2.3.3 Jindřich Štreit (1946)	16
3 Vietnamská menšina v Česku.....	16
3.1 Historie	16
3.2 Současnost.....	17
3.2.1 Pracovní život	18
3.3 SAPA.....	18
Závěr	19
Summary.....	20
Použitá literatura:.....	22
Použité fotografie.....	25
Seznam příloh.....	25
Přílohy.....	26

Úvod

Prodejní pult ve „večerce“ je zhmotněnou metaforou bariéry mezi Vietnamci a Čechy. Jazykové i kulturní nedorozumění českému pozorovateli dovoluje nahlédnout do života svých přistěhovalých sousedů jen poskrovnu. Jak uvádí Valenta a kolektiv v Přístupech ke vzdělání cizinců v České republice „člověk vstupující do neznámého kulturního prostředí může být dezorientován a stresován zejména proto, že nemůže uplatnit své dosavadní zkušenosti a odhadnout jednání okolí“¹. Ve zdejší vietnamské komunitě se tak obecně vytvořilo pro její členy pohodlné a soběstačné prostředí, ve kterém pro hlubší sociální integraci zbývá pro některé malý prostor, nebo dokonce ubývá na významu.

Vietnamští imigranti z první generace si dokázali vytvořit za českých podmínek provizorní vietnamské poměry. Jako ikonou onoho přeneseného života se stala pražská tržnice Sapa, která kromě obchodního centra nabývá pro zdejší Vietnamce na významu i v kulturní, společenské či vzdělávací sféře. Vedle velkoobchodů či služeb ve vietnamštině tržnice poskytuje Vietnamcům i duchovní útočiště. Jedno z nejatraktivnějších míst pro neobeznámené návštěvníky je místní pagoda. Co však návštěvníkům zůstává skryté, je provizorní komunitní centrum vietnamských katolíků. Jedná se o kanceláře v budově zastaralého panelového domu, kde se během týdne a zejména časně ráno v neděli scházejí vietnamsky mluvící křesťané na mše, zkoušky sboru či různé společenské akce.

Právě tato katolická komunita ve vietnamské minoritě se stala hlavním subjektem předložené praktické práce. Soubor dokumentárních fotografií přibližuje společenský život zdánlivě osamělých imigrantů v cizí zemi v kontrastu s jejich často jednolitým a stereotypním pracovním životem, se kterým se český pozorovatel setkává nejčastěji.

Katolickou komunitu přistěhovalých Vietnamců v Praze jsem si vybrala z důvodu, že adekvátně reprezentuje soudržnost vietnamské menšiny a zároveň značnou míru její izolovanosti. Víra a její kultura je podněcuje k udržování zvyků, které se před příchodem do Čech naučili ve své domovině, a většina z nich české způsoby nepřevzala, spíše se některým pouze přizpůsobila. Zajímavé také bylo, že kněží a další duchovní představitelé, kteří katolickou komunitu vedou, jsou rovněž přistěhovalí Vietnamci, avšak ze Spojených

---

¹ VALENTA, M. a kol. *Přístupy ke vzdělávání cizinců v České republice*, s. 21.

amerických států. Při jejich styku s komunitou v Čechách však nedochází ve významné míře k míšení návyků či jazyka, všichni totiž mezi sebou sdílejí a udržují vietnamské způsoby.

Skupinu jsem pozorovala a fotografovala v období od podzimu 2021 do léta 2022, kdy jsem se zúčastnila různých společenských akcí, všedních i slavnostních mší. Dále jsem oslovila několik jednotlivých členů, na kterých jsem sledovala jejich druhý život – pracovní. Jako způsob interpretace jsem zvolila dokument ve formě fotografie, neboť jak uvádí Ian Haydn Smith mimo jiné s odkazem na britského fotografa Billa Brandta, odhalování, jak fungují společenské skupiny, a pozorování jejich aktivit či rituálů ostatním umožňuje pochopit charakter a chod dané společnosti², respektive v tomto případě ulevit již výše zmíněné bariéře, a to konkrétně pro stranu českého adresáta.

V teoretické části jsem se proto zaměřila na žánr dokumentární fotografie, dále jsem se věnovala českým fotografům, kteří svou prací přispěli do mediálního obrazu Vietnamců v Čechách, a přiblížila život komunity. Na toto téma jsem vedla rozhovor s českou fotografkou Libuší Jarcovjákovou, která se ve své tvorbě vietnamským imigrantům věnovala, a s jedním členem vietnamské menšiny, který v Čechách v současnosti žije. Dále jsem vedla rozhovor s českým fotografem Karlem Cudlínem o jeho tvorbě v rámci dokumentární fotografie.

---

² SMITH, I.H. *Stručný příběh fotografie*, s. 173.

1 Fotografie jako dokument

Zrod fotografie jako zlomového vynálezu v devatenáctém století přinesl pro lidi nový význam ve vnímání obrazů. Ze své podstaty byla fotografie již u jejího vzniku vnímána jako dokument³. Fotografie totiž představovala důvěrnou kopii reality z různých míst i časů a na rozdíl od malovaných obrazů zdánlivě zbavovala pocitu subjektivního zásahu jednotlivců. Navíc původní myšlenka, že fotografie nevznikla rukou člověka, nýbrž je produktem stroje, umocňovala víru v její autentickou pravost⁴. S jedinečnou schopností surově zachytit skutečnost a následně s modernizací tisku zhmotněnou realitu a okamžiky šířit dále byla fotografie cílevědomě využita jako nástroj dokumentace, a to především ve smyslu svědectví pro budoucnost⁵. Jak uvádí Susan Sontagová v knize *O fotografii: „Fotografie podávají důkazy. Něco, o čem víme z doslechu a o čem pochybujeme, zdá se být potvrzeno, vidíme-li to na fotografii“*⁶. Dodává, že i přes možnou deformaci obrazu, se dá vždy předpokládat, že ve skutečnosti bylo nebo je něco podobného tomu, co fotografie ukazuje.

Ludvík Baran za základní požadavek moderní dokumentární fotografie pokládá její autenticitu, věrohodnost, nestrojenost a bezprostřední působivost, respektive obraz syrové skutečnosti, zároveň musí mít „*autorskou osobitost pohledu i rukopis*“⁷.

Podle dokumentární fotografky Michelle Bogre zachovává fotografie jako dokument kolektivní historii a slouží jako důkaz, svědek i jako paměť. „*Zakořeněné v lidském stavu, dokumentární fotografie humanizuje situace, které by jinak byly abstraktní,*“ píše Bogre v knize *Documentary photography reconsidered: history, theory and practice*⁸.

Český fotograf Karel Cudlín podotýká, že v případě dokumentární fotografie se jedná nejen o hlubší porozumění určité problematice, ale také je to nearanžovaná záležitost⁹. Fotografa Libuše Jarcovjáčková definuje žánr jako způsob výpovědi o současné době¹⁰.

---

³ KOTÍK, M. *K vývoji pojmu dokumentární fotografie*.

⁴ BOGRE, M. *Documentary photography reconsidered: history, theory and practice*, s. 124.

⁵ KOTÍK, M. *K vývoji pojmu dokumentární fotografie*, s. 65.

⁶ SONTAGOVÁ, S. *O fotografii*, s. 11.

⁷ BARAN, L. *Kamera zkoumá skutečnost*, s. 21.

⁸ BOGRE, M. *Documentary photography reconsidered: history, theory and practice*, s. 15.

⁹ Osobní rozhovor s Karlem Cudlínem, 4.7.2022.

¹⁰ Osobní rozhovor s Libuší Jarcovjáčkovou, 5.7.2022.

1.1 Závislost na kontextu, otisk autora

Fotografie i její sdělení a význam jsou silně ovlivněné kontextem, ve kterém je prezentována a do kterého je zařazena¹¹. Fotografie vytržené z kontextu a bez vysvětlení provokují a vyvolávají více otázek, než aby poskytovaly odpovědi, podotýká Bogre¹². „*Bez tohoto kontextu je často nemožné odhalit nebo správně přečíst všechny její významy, které nesla v době svého vzniku, stejně jako ty, jež k sobě vztahuje v době jejího nahlížení,*“ uvádí Kotík¹³. Přidává, že záleží také na znalostech a očekáváních diváka i dodatečných informacích, které nejsou ve fotografii obsaženy¹⁴. Dodatečné informace většinou ve formě přidaného textu mohou být v rámci vnímání fotografie pro diváka klíčové, neboť jak poznamenává Sontagová, (nejen dokumentární) fotografie získávají divákův zájem až v momentě, kdy se dozví, co obrazy zobrazují¹⁵.

Bezprostřednost, kterou fotografie nabízí, je však omezena časem a prostorem. Zachycuje nám pouze jeden daný okamžik a pouze část zobrazeného prostoru. Zbytek celkového obrazu, respektive co se dělo před a po stisknutí spouště a také v jiných částech daného prostředí si musíme pomocí myšlenkové konstrukce vyčíst sami¹⁶. To například svým případem demonstroval americký fotožurnalista Eddie Adams, který se proslavil zejména snímkem popravy na ulici Saigonu ve válce ve Vietnamu. Adams upozornil na to, že fotografie samy o sobě neukazují celý kontext: „*Lidé jim věří, ale fotografie umí lhát, a to dokonce i bez manipulace. Ukazují jen poloviční pravdu.*“¹⁷. Popravčí ze snímku, náčelník Nguyen Ngoc Loan, který poté emigroval do USA, totiž čelil kritice i soudům, Adams jeho čin však s odkazem na celý kontext události obhajoval a litoval, že mu snímkem zničil život¹⁸.

Přestože je fotografie povrchně vnímána jako objektivní obraz reality, neliší se svou selektivností od jiných autorských děl. „*Zatímco malba nebo prozaické líčení nemůže nikdy být ničím víc než úzce selektivní interpretací, fotografie může být považována za úzce selektivní*

---

¹¹ KOTÍK, M. *K vývoji pojmu dokumentární fotografie*, s. 72.

¹² BOGRE, M. *Documentary photography reconsidered: history, theory and practice*, s. 126.

¹³ KOTÍK, M. *K vývoji pojmu dokumentární fotografie*, s. 67.

¹⁴ KOTÍK, M. *K vývoji pojmu dokumentární fotografie*, s. 68.

¹⁵ SONTAGOVÁ, S. *O fotografii*, s. 87.

¹⁶ KOTÍK, M. *K vývoji pojmu dokumentární fotografie*, s. 67.

¹⁷ Eulogy. *Times* [online]. Dostupné z:

<http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,139659,00.html>

¹⁸ Tamtéž.

otisk,“ píše Sontagová¹⁹. Dodává, že fotoaparát do jisté míry realitu nejen interpretuje, ale také zobrazuje, avšak se zásahem autora, respektive fotografa, jsou fotografie ve stejné míře interpretací světa jako malby²⁰. I fotografie je subjektivním výběrem, rámuje realitu do určitého výseku. Baran autorský otisk, rukopis a pohled v dokumentární fotografii podmiňuje: „*Obrazem skutečnost hodnotíme, a tím divákovi vnucujeme určitou polohu vnímání.*“²¹

Fotograf totiž rozhoduje, jak výsledná fotografie, kterou vyšle do světa, bude vypadat. Sontagová to prokládá příkladem na fotografickém projektu Farm Security Administration z konce třicátých let, ve kterém mimo jiné působila i Dorothea Langeová či Walker Evans. Zúčastnění fotografové hledali určité momenty a byli spokojeni teprve se snímky, které podporovaly jejich vlastní představy²². Fotografové totiž na své snímky uvalují nějaké pravidla a dávají tak například přednost jednomu snímku před druhým²³.

Bogre upozorňuje, na to, že dokumentární fotograf je zároveň svědkem a „*každý akt svědectví je subjektivní*“²⁴. K subjektivitě v dokumentární fotografii se například přiklání Jarcovjáková, která podotýká, že i přes snahu fotografa o objektivní výpověď nakonec v každém případě podává alespoň z malé části svůj subjektivní pohled²⁵.

1.2 Dokumentární fotografie v sociálních tématech

Podle Cudlína mezi dokumentární a sociální fotografií patrný rozdíl není a spíše se navzájem doplňují. „*Sociální fotografie se zabývá společností, a když ji nestylizujete, tak je dokumentární.*“²⁶

Jak také uvádí Kotík, „*žánr dokumentární fotografie tradičně má především humanistické a sociální konotace*“²⁷, a to od jejího prvopočátku, kdy se „*fotografie pro její*

---

¹⁹ SONTAGOVÁ, S. *O fotografii*, s. 12.

²⁰ Tamtéž.

²¹ BARAN, L. *Kamera zkoumá skutečnost*, s. 21.

²² SONTAGOVÁ, S. *O fotografii*, s. 12.

²³ Tamtéž.

²⁴ BOGRE, M. *Documentary photography reconsidered: history, theory and practice*, s. 158.

²⁵ Osobní rozhovor s Libuší Jarcovjákovou, 5.7.2022.

²⁶ Osobní rozhovor s Karlem Cudlínem, 4.7.2022.

²⁷ KOTÍK, M. *K vývoji pojmu dokumentární fotografie*, s. 64.

schopnost komentovat stav okolního světa objevovaly tendence k jejímu využívání jako nástroje sociálního působení“²⁸.

Podle teoretičky Daniely Mrázkové sociální témata v dokumentární fotografii se spojovaly s emotivností, kterou do ní vnesl fotograf a jeho postoj k problematice. *„Fotožurnalisté prožívali to, co zachycovali, a tak se stávali zaujatými svědky doby. Protože jen na základě subjektivního prožitku objektivních jevů se fotograf stává skutečným svědkem.“²⁹*

Jay Ruby v knize *Secure the shadow* píše: *„Jako společensky konstruované artefakty, fotografie jsou považovány za objekty hmotné kultury, které vypovídají něco o kultuře zobrazovaných, stejně tak jako o kultuře těch, kdo snímky pořizují.“³⁰*

Jarcovjácová podotýká, že při focení komunit je zásadní schopnost empatie fotografa. Je podle ní důležité navázat s komunitou kontakt, vzájemně komunikovat a získat si nejen její důvěru, ale také hlubší pochopení. Opatrný přístup komunit k focení vysvětluje i tím, že u fotografa hrozí nebezpečí manipulace³¹.

Sociální dokumentární fotografií se v zahraničí zabývali například Jacob Riis, Lewis Hine či Bill Brandt. Mezi významné české představitele patří například Josef Koudelka, který se zabýval zejména romskou komunitou, Libuše Jarcovjácová, která se pohybovala v kruzích přistěhovalých dělníků, Romů a v homosexuální komunitě, dále také Jindřich Štreit, Karel Cudlín, Markéta Luskačová a další.

---

²⁸ KOTÍK, M. *K vývoji pojmu dokumentární fotografie*, s. 72.

²⁹ MRÁZKOVÁ, D. *Příběh fotografie*, s. 98.

³⁰ RUBY, J. *Secure the Shadow*, s. 6.

³¹ Osobní rozhovor s Libuší Jarcovjácovou, 5.7.2022.

2 Vietnamská menšina v české fotografii

2.1 Libuše Jarcovjácová (1952)

Jednou z nejmýraznějších osobností české fotografie, která se mimo jiné zaměřovala na menšiny a především vietnamskou, je Libuše Jarcovjácová. Narodila se v roce 1952 do vizuálně zaměřené rodiny, oba její rodiče byli malíři, matka však z oboru odešla a pracovala například v médiích. Jarcovjácová v 80. letech po krátkém pobytu v Japonsku emigrovala do Západního Berlína, kde žila až do sametové revoluce. Od té doby pracuje a žije opět v Praze³².

Jarcovjácová začala fotografovat již ve svých 15 letech. Po několika politicky motivovaných neúspěšných pokusech se nakonec stala studentkou FAMU v oboru fotografie a po absolutoriu začala pracovat jako samostatná fotografka. Kromě toho vystřídala řadu dalších profesí. Po střední škole pracovala jako dělnice v tiskárně, tehdy si začala všimát lidí a jejich prostředí, což ovlivnilo její tvorbu, ve které převládala živá dokumentární a humanisticky zaměřená fotografie. Ve svých dílech se zabývala problematikou hůře adaptabilních skupin ve společnosti, dokumentovala například romské etnikum či vietnamské přistěhovalce v Československu³³. Později se také věnovala homosexuální komunitě³⁴. Kromě toho také působila jako módní fotografka pro několik japonských návrhářů³⁵.

2.1.1 Dílo Libuše Jarcovjácové

Jarcovjácová získala titul Osobnost české fotografie za rok 2017, podle Antonína Dufka z Moravské galerie v Brně (Respekt, 2017) je její dílo „*možná nejradikálnější protiváhou neosobního, efektního stylu fotografování, který již dlouho české fotografii dominuje.*“³⁶

---

³² Libuše Jarcovjácová. *Pametnaroda.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/jarcovjakova-libuse-20160812-0>

³³ BALAJKA, P. *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, s 142-143.

³⁴ Libuše Jarcovjácová. *Pametnaroda.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/jarcovjakova-libuse-20160812-0>

³⁵ BALAJKA, P. *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, s 142-143.

³⁶ Fotit, pít a milovat. *Respekt.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2017/9/fotit-pit-a-milovat>

Její fotografický styl byl již při studiích na FAMU založený zejména na vzhledu do prostředí než na formální atraktivitě. Ve škole tak patřila spíše k outsiderům a tento přístup ostatní příliš neoslovil, avšak dovedl ji najít samu sebe i její vlastní styl³⁷.

Autorčina tvorba nebyla v souladu s oficiální dobovou estetikou, její černobílý dokument byl surový, drsný a kompozičně nevyvážený. Výsledné záběry působily jako náhodné snímky spíše než jako cílené zaměření objektivu, častokrát byly totiž přexponované a rozostřené³⁸. Už v její rané tvorbě se objevovaly mimo jiné i její osobní témata³⁹, fotila také intimní autoportréty, celkově zaznamenávala život kolem ní.

Jarcovjácové neuspořádaný vizuální jazyk zaujal českou historičku fotografie Annu Fárovou, která dala její tvorbě směr. V autorčině životě tak nastal zlom a začala být zařazovaná na fotografické výstavy. Dbové záběry z autorčina všedního života historici fotografie dnes považují za autentický portrét tehdejší éry komunismu a normalizace⁴⁰.

Ve své tvorbě se věnovala také různým komunitám, zejména homosexuální, také Romům či zahraničním přistěhovalcům. Při tvoření fotografických projektů sama přiznala, že postupovala intuitivně: „*Věděla jsem, co znamená dělat fotografický projekt, ale neměla jsem soustavné vedení, ani jsem nespolečinovala se sociology, či antropology, etnografy...*“⁴¹ Při fotografování menšin ji především zajímaly vizuální odlišnosti, mentální i lidské⁴².

Styk s vietnamskou i kubánskou komunitou pro ni představoval náhradu cestování a měla k nim blízko, protože se sama cítila „*neukotvená*“ a téma pro ni navíc bylo vizuálně zajímavé.⁴³

---

³⁷ Libuše Jarcovjácová. *Pametnaroda.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/jarcovjakova-libuse-20160812-0>

³⁸ PAŠTÉKOVÁ, M. *Estetika fotografie v éře Instagramizmu. ESPES* [online], s. 43. Dostupné z: <https://espes.ff.unipo.sk/index.php/ESPES/article/view/103>

³⁹ Libuše Jarcovjácová. *Secondaryarchive.org* [online]. Dostupné z: <https://secondaryarchive.org/artists/libuse-jarcovjakova/>

⁴⁰ PAŠTÉKOVÁ, M. *Estetika fotografie v éře Instagramizmu. ESPES* [online], s. 43. Dostupné z: <https://espes.ff.unipo.sk/index.php/ESPES/article/view/103>

⁴¹ Libuše Jarcovjácová. *Secondaryarchive.org* [online]. Dostupné z: <https://secondaryarchive.org/artists/libuse-jarcovjakova/>

⁴² Tamtéž.

⁴³ Fotogračka Jarcovjácová: Češi jsou stejní rasisti jako za komunismu, Vietnamcům se pořád tyká. *Aktuálně.cz* [online]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/rozhovor-libuse-jarcovjakova/r~3ef48b5aa11c11e68f82002590604f2e/>

2.1.2 Vietnamci v díle Libuše Jarcovjákové

Jarcovjáková v 80. letech učila vietnamské dělníky česky, kdy s nimi zároveň bydlela na ubytovnách. „Od prvního momentu jsem tehdy věděla, že tuhle práci chci dělat, protože tam budu moct fotit. Zajímali mě ti lidé, zajímala mě společenská reakce na ně, vůbec vždycky mě zajímala Asie,“ řekla Jarcovjáková⁴⁴. Díky své pozici lektorky se sblížila s vietnamskou komunitou, ve které byla přijata, a našla si zde přátele⁴⁵.

Na kariéru lektorky češtiny vzpomíná jako na „komplexní a téměř nesplnitelný úkol“⁴⁶. S Vietnamci si i přes jazykovou bariéru, kterou způsobila nejen absence učebnic i tlumočnicků, navázala vztah. Mnoho fotografií z vietnamské komunity Jarcovjáková tehdy pořídila „na přání“, Vietnamci nimi totiž chtěli lidem v jejich domovině ukázat, že se jim daří dobře. Podotýká, že na jejich fotografiích je patrné, jak dlouho v Čechách dotyční Vietnamci jsou, a to podle délky jejich vlasů⁴⁷.

Obrázek 1: Fotografie „na přání“ vietnamského imigranta, autorka: Libuše Jarcovjáková, zdroj: archiv Libuše Jarcovjákové

⁴⁴ Libuše Jarcovjáková. *Secondaryarchive.org* [online]. Dostupné z: <https://secondaryarchive.org/artists/libuse-jarcovjakova/>

⁴⁵ Osobní rozhovor s Libuší Jarcovjákovou, 5.7.2022.

⁴⁶ Libuše Jarcovjáková. *Secondaryarchive.org* [online]. Dostupné z: <https://secondaryarchive.org/artists/libuse-jarcovjakova/>

⁴⁷ Osobní rozhovor s Libuší Jarcovjákovou, 5.7.2022.

Jarcovjáčková uvedla, že tehdy fotografie z okruhu menšin neměly velké ohlasy⁴⁸. Prostředí vietnamské menšiny z osmdesátých let Jarcovjáčková fotila v cyklech *Oni*, *Bratrská spolupráce* či *Vietnamští dělníci v Praze 1982 -1984*⁴⁹.

Focení nejen Vietnamců ji lákalo proto, že v komunitách viděla jinakost, která se odlišovala od všedního a uzavřeného komunistického Československa. „*Zajímalo mě to nejen vizuálně, ale i mentálně, co je za tím, jací jsou ti lidé, co si myslí, jak žijí. A to, že jsem ten jejich život mohla sledovat takhle zblízka pro mě bylo velké dobrodružství,*“ vysvětlila⁵⁰.

Obrázek 2: Vietnamští dělníci, autorka: Libuše Jarcovjáčková, zdroj: archiv Libuše Jarcovjáčkové

⁴⁸ Libuše Jarcovjáčková. *Secondaryarchive.org* [online]. Dostupné z: <https://secondaryarchive.org/artists/libuse-jarcovjakova/>

⁴⁹ MAZÍNOVÁ, B. *Prolínání kultur*, s. 46.

⁵⁰ Osobní rozhovor s Libuší Jarcovjáčkovou, 5.7.2022.

S focením Vietnamců přestala ve chvíli, kdy jeden z jejích oblíbených studentů náhle zemřel a Jarcovjáková se nikdy nedozvěděla příčinu. Také ji zasáhlo odsouzení a následné vyhoštění jednoho z dalších blízkých studentů⁵¹. „Vyrovnat se s některými fotografovanými situacemi občas hodně bolelo,“ uvedla s tím, že pro ni bylo složité si od věci ponechat profesionální odstup⁵².

Obrázek 3: Vietnamští dělníci, autorka: Libuše Jarcovjáková, zdroj: archiv Libuše Jarcovjákové

2.2 Štěpánka Stein & Salim Issa

Autorská dvojice se zaměřuje na fotografii designu a módy, portrétní cykly i subjektivní dokument. Jejich snímky jsou charakteristické dramatickým světlem, temnými stíny a jasnými nasvícenými detaily. Tvořili například pro Národní divadlo, kde nafotili portréty všech

---

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Libuše Jarcovjáková: Životní úroveň běžných lidí z Kreuzbergu byla nižší než v Praze. *Protišedi.cz* [online]. Dostupné z: <http://archiv.protisedi.cz/article/libuse-jarcovjakova-zivotni-uroven-beznych-lidi-z-kreuzbergu-byla-nizsi-nez-v-praze>

zaměstnanců, dokumentovali také matky samoživitelky nebo obyvatele pražského Karlína po velkých povodních v roce 2002.

Ve své práci se věnovali také tématu vietnamských imigrantů, vytvořili soubor Little Hanoi z pražské tržnice Sapa a portrétní soubor Národní obrození, kde nafotili Vietnamce v kostýmech odkazujících na ikony v české historii⁵³.

Obrázek 4: Božena, z cyklu Národní obrození, autoři: Issa Salim a Štěpánka Stein, zdroj: PPF Art, dostupné z: <https://www.ppf-art.cz/cs/sbirka-fotografii/issa-salim-stein-stepanka>

2.2.1 Little Hanoi

Stein s Issou vytvořili pro České centrum Praha soubor fotografií z prostředí pražské tržnice Sapa, střediska Vietnamců žijících v Česku, který v roce 2008 vystavili v Galerii Mánes. Téma zpracovali přes portréty, způsob zpracování dle slov Stein je „*dosti atypický, neboť se jedná z části o uměleckou stylizaci a z části o dokument.*“⁵⁴ Portrétovaní si byli vědomi, že jsou foceni,

⁵³ Žižka a Němcová s šikmýma očima aneb Vietnamské národní obrození. *Lidovky.cz* [online]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/fotograficka-vystava-narodni-obrozeni-zobrazuje-vietnamce-v-rolu-ceskych-historickych-osobnosti.A120409_111633_in_kultura_mev

⁵⁴ Little Hanoi je k vidění v Mánesu. *ČT24.cz* [online]. Dostupné z: <https://ct24.ceska televize.cz/kultura/1439554-little-hanoi-je-k-videni-v-manesu>

zároveň se však autoři snažili ve snímcích zachytit i prvek improvizace. „*Něco navíc, aby si fotka zachovala dynamiku a sílu,*“⁵⁵ uvedla Stein v rozhovoru pro Českou televizi⁵⁶.

Fotografie se vyznačovaly stíny, často tmavou barevnou škálou, výraznými odstíny či dramaticky zbarveným pozadím.

Uzavřenost vietnamské komunity, a to zejména v Sapě, komplikovala autorům práci, získat povolení k focení pro ně nebylo snadné. Tržnice navíc chtěla mít nad výsledným dílem dohled, aby fotografie v dobrém jménu reprezentovaly její prostředí. „*Po půl roce focení jsme byli předvoláni radou tržnice, protože chtěli vidět naše fotky. Potom, co je spatřili, nám zakázali fotit,*“⁵⁷ prozradila Stein v rozhovoru pro ČT Art. Podle Stein Vietnamci vnímali estetiku jinak a tmavé fotografie se jim nelíbily, navíc pro autory nebylo snadné navázat v komunitě přátelské vztahy. Soubor se autorům nakonec podařil dokončit, byl jim přidělen bodyguard, který je všude po tržnici doprovázel⁵⁸.

Obrázek 5 Sapa (Paní v šatech), autoři: Issa Salim a Štěpánka Stein, zdroj: PPF Art, dostupné z: <https://www.ppf-art.cz/cs/sbirka-fotografii/issa-salim-stein-stepanka>

---

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Fotografové v hledáčku. Štěpánka Stein: Objektivní dokument neexistuje. Art.ceskatelevize.cz [online]. Dostupné z: <https://art.ceskatelevize.cz/inside/fotografove-v-hledacku-stepanka-stein-objektivni-dokument-neexistuje-kkKYG>

⁵⁸ Tamtéž.

2.3 Další čeští dokumentární fotografové v prostředí menšin

2.3.1 Josef Koudelka (1938)

Koudelka působil mimo jiné jako divadelní fotograf, avšak se proslavil zejména tím, že dokumentoval téma Romů. Fotografovat je začal v cyklu Cikáni na východním Slovensku od roku 1938⁵⁹. Jak uvádí Birgus s Mlčochem, Koudelka Romy „zobrazuje se značnou dávkou romantiky, ukazoval především jejich svobodu, nespoutanost a živelnost.“⁶⁰

Jeho snímky kromě dokumentace života na okraji konzumní společnosti zaujaly především působivým humanismem. Snímky z etnického prostředí se staly protipólem evropského způsobu života. Značná část jeho snímků však nevznikla v nestřežených momentech, ale v přímé spolupráci se zobrazenými lidmi. Romy po odchodu sovětských vojsk fotografoval i v dalších zemích Evropy⁶¹.

2.3.2 Karel Cudlín (1960)

Cudlín začal fotografovat v roce 1976, působil jako fotoreportér, fotografoval také pro Pražský hrad, patřil mezi k fotografům Václava Havla.

Jeho hlavním zájmem ve volné tvorbě se staly černobílé dokumentární fotografie, jeho cykly jsou většinou sociologicky či politicky zaměřené. Ve svých snímcích ukazuje chování a reakce lidí při společenských událostech⁶². V jeho souborech se věnoval například odchodu sovětských vojsk, utečencům v přistěhovaleckých táborech v Česku, dokumentoval mimo jiné i běžný život na Ukrajině či v Izraeli s obrazem etnických hodnot⁶³.

Věnuje se také sociálnímu tématu menšin, fotí lidi na okraji společnosti. Výrazný je například jeho soubor Romů ze Žižkova, který nafotil na přelomu 70. a 80. let. Během jeho působení fotografa se dle svých slov náhodou dostal v osmdesátých letech i k focení vietnamských dělníků, avšak nikdy se tématu nevěnoval hlouběji⁶⁴.

---

⁵⁹ BALAJKA, P. *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, s. 177.

⁶⁰ BIRGUS, V. a MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, s. 157.

⁶¹ BALAJKA, P. *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, s. 177.

⁶² BALAJKA, P. *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, s. 50.

⁶³ BIRGUS, V. a MLČOCH, J. *Česká fotografie 20. století*, s. 291.

⁶⁴ Osobní rozhovor s Karlem Cudlínem, 4.7.2022.

2.3.3 Jindřich Štreit (1946)

Jindřich Štreit původně působil ve školství, od roku 1963 se začal také věnovat fotografii⁶⁵. Štreit dokumentoval opomíjená témata, v 70. letech začal fotografovat život na vesnicích. Jeho fotografie, nabízely pohledy zevnitř, byly realistické a často v nich byl sociální podtext⁶⁶.

Soustředil se také na život romského obyvatelstva, kde ve svém cyklu navázal na iniciativní tvůrčí práci Josefa Koudelky. Fotografoval také lidi bez domova a věnoval se dalším sociálním tématům. Ve svém díle se snažil zejména ukázat na obecné dobové problémy. Se svou prací se tak staví mezi nejvýznamnější české dokumentární fotografie⁶⁷.

3 Vietnamská menšina v Česku

3.1 Historie

Jak uvádí česká vláda na svých webových stránkách, „*existence vietnamské národnostní menšiny v České republice není přechodný a pomíjející jev*“.⁶⁸ Významnější počet Vietnamců v ČR se datuje od roku 1956, kdy se v rámci mezinárodní pomoci zřídily česko-vietnamské školy pro přichozí děti z válkou zdevastované zemi, mnohé z nich v tehdejší Československu dostudovaly střední i vysoké školy. V rámci poválečné pomoci vietnamskému hospodářství podepsalo Československo s jihovýchodní asijskou zemí dohodu o vědecko-technické spolupráci, postupně začali přijíždět učňové a praktikanti, poté i dělníci, kteří se zde střídali v pravidelných turnusech, poté se vrátili do své domoviny. Někteří tlumočníci a další mohli své pobyty prodlužovat⁶⁹. Spolupráce obou zemí byla vzájemná, Československo na jednu stranu potřebovalo pracovní síly v pohraničních oblastech a Vietnamská demokratická republika na stranu druhou potřebovala zajistit odborné vzdělání svým pracovníkům⁷⁰.

---

⁶⁵ BALAJKA, P. *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, s. 372.

⁶⁶ Profesor Jindřich Štreit. *Pametnaroda.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/streit-jindrich-20190617-0>

⁶⁷ BALAJKA, P. *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, s. 372.

⁶⁸ Vietnamská národnostní menšina. *Vlada.cz* [online] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/vietnamska-mensina-108870/>

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ KOCOUREK, Jiří. *Vietnamci v ČR*, s. 46-47.

Po Sametové revoluci v roce 1989 a změně politických a hospodářských poměrů se Vietnamcům otevřela možnost na území Československa zůstat a podnikat, s tím se začala vytvářet vietnamská komunita⁷¹. Tu značně posílil i příliv dalších Vietnamců, příčinou podle Šimečkové (Martínkové) byly příznivé české zákony, dále také zkušenosti předchozích krajanů a s tím spojená informovanost o evropské zemi⁷². Kladný vztah Vietnamců k Česku je ovlivněn i tím, že mezi zeměmi existovala dlouholetá spolupráce, kdy tehdejší Československo pomáhalo jejich domovině v nouzi a přijímala sirotky, dělníky a studenty⁷³. Hlavní motivací přichozích Vietnamců byl ale ekonomický aspekt. Zpočátku byla cesta do Evropy možností zejména pro privilegovanou část společnosti, poté nově začali přijíždět i lidé z chudších částí Vietnamu⁷⁴, pro takové lidi to však znamenalo zadlužení a první roky pobytu jejich veškerý výdělek putoval na splacení dluhu a pokrytí nejzákladnějších životních potřeb v často nuzných podmínkách⁷⁵.

Imigranti z jihovýchodní Asie viděli příležitost rychlého výdělku se záměrem se poté vrátit zpět do rodné země. Avšak za nimi často přicestovali i jejich rodinní příslušníci nebo si zde zakládali vlastní rodiny, a jejich pobyt se proto prodloužil, v mnoha případech se v Evropě zakořenili natolik, že zde zůstali⁷⁶.

3.2 Současnost

Záměr Vietnamců jezdit do České republiky za vidinou lepšího živobytí přetrvává dodnes, píše Šimečková (Martínková): „Příčiny jsou nejméně dvě: Vietnamci z ČR, kteří jezdí na návštěvy do Vietnamu šíří kolem sebe iluzi o snadnosti výdělku u nás, a zprostředkovatelské firmy, které toho dokážou náležitě využít.“⁷⁷ Dodává, že částky za cestu do Čech jsou na vietnamské poměry vcelku závratné, přesto zájemců, kteří na do Evropy jedou s vidinou výdělku, neubývá.

---

⁷¹ Vietnamská národnostní menšina. *Vlada.cz* [online] Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/vietnamska-mensina-108870/>

⁷² MARTÍNKOVÁ, Š. *Sociabilita vietnamského etnika*, s. 167.

⁷³ KOCOUREK, Jirí. *Vietnamci v ČR*, s. 50.

⁷⁴ ŠIMEČKOVÁ, Š. *Vietnamská komunita v Praze*, s. 15.

⁷⁵ Osobní rozhovor se členem vietnamské menšiny. 4.3.2022

⁷⁶ ŠIMEČKOVÁ, Š. *Vietnamská komunita v Praze*, s. 8.

⁷⁷ ŠIMEČKOVÁ, Š. *Sociabilita vietnamského etnika v Praze*, s. 178

Podle posledních údajů Českého statistického úřadu a Ředitelství služby cizinecké policie bylo k datu 31.3.2022 evidováno 65 130 cizinců vietnamské národnosti a řadí se tak mezi třetí nejpočetnější menšinu v Česku⁷⁸.

3.2.1 Pracovní život

Legislativa po roce 1989 v tehdejší Československu a následně v České republice umožnila vietnamským imigrantům získat dlouhodobý pobyt na základě živnostenského listu. Společně s poměrně lukrativními zkušenostmi s obchodováním se spotřebním zbožím v osmdesátých let to byl důvod, proč většina z nich začala podnikat a ve své činnosti pokračovali⁷⁹, a to zejména na hraničních přechodech, například v Německu. Trend (nejen) pohraničních tržišť po roce 2008 upadal a mnozí obchodníci se zaměřili na podnikání zejména ve vnitrozemí, kde prodávali především oblečení, hračky a další různá levná spotřební zboží, či potraviny. Rozšířeným způsobem podnikání se staly i herny a bary, jejich provoz byl však na základě různých vyhlášek postupně omezen. Vietnamci také často provozují stravovací zařízení s asijskou nabídkou pokrmů, zaměřují se také na podnikání v kosmetickém odvětví, nejčastěji provozují nehtová studia spojená s kadeřnickými a dalšími službami.

Kromě podnikání se dnes většina příchozích Vietnamců uplatňuje jako pracovní síla v továrnách či ve výše zmíněných podnicích jejich krajanů.

3.3 SAPA

Tradičním místem pro setkávání Vietnamců žijících v Čechách se staly obchodní centra a tržnice, přičemž nejvýraznější je pražská tržnice Sapa, která začala jako velkoobchodní centrum a postupem času se stala hlavním kulturním, správním i mediálním střediskem⁸⁰. Kromě obchodních činností zde totiž Vietnamci nacházejí i vzdělávací centra, a to zejména jazyková, je zde i mateřská škola, lékařská ordinace, kadeřnictví, buddhistická pagoda, provizorní katolická fara či svatební agentury a další. Často se zde konají i společenské sešlosti, jako

---

⁷⁸ Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR – předběžné čtvrtletní údaje; 2004/06 – 2022 /03* [online]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R02_202203.pdf/7c60f778-625a-4ad6-b249-c932627c4d73?version=1.0

⁷⁹ MARTÍNKOVÁ, Š. *Sociabilita vietnamského etnika*, s. 175.

⁸⁰ ŠIMEČKOVÁ, Š. *Vietnamská komunita v Praze*, s. 17-18.

například pompézní svatby, kterých se účastní stovky hostů. Vietnamci zde nacházejí i potraviny a další potřeby z jejich domoviny, které v běžném českém obchodě nejsou k dostání.

Závěr

V bakalářské práci jsem se zaměřila na vhled do společenského života vietnamských přistěhovalců v České republice.

Stěžejní částí práce bylo toto téma zpracovat do souboru fotografického dokumentu. K tvorbě snímků jsem přistupovala jako cizí pozorovatel. Na rozdíl od Jarcovjákové, která fotografovala Vietnamce v dobách, kdy komunita teprve začala utvářet, respektive v 80. letech, jsem se členy neměla blízký vztah, stejně jako zmíněná fotografka jsem však pozorovala jejich běžný život v jejich společném prostředí. Předložený soubor fotografií je výsledkem několikaměsíčního pozorování, přináší bližší náhled mezi komunitu, která je v Čechách zakořeněná a běžná, a která však zároveň zůstává většině Čechům stále uzavřená a neprozkoumaná.

Spolupráce s komunitou byla pro mě snadná, nebránila nám totiž jazyková bariéra. Všichni účastníci byli s fotografováním a jeho účelem obeznámeni, se spoluprací souhlasili. Téma vietnamských imigrantů je však v obecné rovině velice rozsáhlá, abych při zpracování předešla stereotypizaci při její prezentaci, zaměřila jsem se na užší okruh, a to katolickou komunitu. Její členové si nejen skrze víru uchovávají své kulturní zvyky, v komunitě navíc díky různým společným akcím udržují aktivní společenský život. Vietnamští křesťané navíc nejsou často reprezentovanou skupinou, což je další důvod, proč jsem se komunitě věnovala.

V rámci zpracování tématu jsem rovněž vytvořila rozhovor s jedním z členů, který popsal své osobní zkušenosti a motivace k jeho pobytu v Čechách.

Cílem teoretické části bylo vymezit dokumentární fotografii s důrazem na to, jak k ní přistupovat, respektive k její objektivitě. Také jsem se zaměřila na dokumentární fotografii a její zasazení v sociálních tématech. Uvedla jsem příklady prací českých fotografů s vietnamskou komunitou, konkrétně Jarcovjákovou a autorskou dvojici Stein & Issa. Jarcovjákové výstupy z prostředí vietnamských dělníků byly dílkem celkového obrazu

tehdejšího komunistického Československa, kdy komunita nebyla ještě tolika rozšířená a zakořeněná, zatímco Stein & Issa představili Vietnamce v aktuálnějším a zároveň jejich adaptovaném prostředí. V teoretické části jsem také přiblížila historii i současný život imigrantů, abych dala do souvislosti praktickou část práce.

Summary

In my bachelor thesis I focused on insight into the social life of Vietnamese immigrants in the Czech Republic.

The main part of the work was to process the topic into a photographic document. I approached as an unattached observer. Unlike Jarcovjáčková, who photographed Vietnamese immigrants when the community was at its beginning of forming in the 1980s, I did not have a close relationship with the members, but like the photographer, I observed their daily lives in their shared environment. The presented set of photographs is a result of several months of observation, it provides a closer look among the community, which is rooted and common in the Czech Republic, but which at the same time remains mostly isolated and unexplored to most Czechs.

Working with the community was easy for me, due to the absence of a language barrier. All participants were acquainted with the process and its purpose, they agreed to cooperate. However, the topic of Vietnamese immigrants is very broad in general, in order to avoid stereotyping during its presentation, I focused on a narrower circle, the Catholic community. Its members not only preserve their cultural customs through faith, but also maintain an active social life within the community through various joint events. In addition, Vietnamese Christians are often not a represented group, which is another reason why I focused on this particular community.

As part of the elaboration of the topic, I also created an interview with one of the members, who described his personal experiences and motivations for his stay in the Czech Republic.

The aim of the theoretical part was to define documentary photography with an emphasis on how to approach it, especially its objectivity. I also focused on documentary photography and its involvement in social issues. I have given examples of works of Czech photographers with the Vietnamese community, specifically Jarcovjáčková and the author duo Stein & Issa. Jarcovjakova's outbursts from the environment of Vietnamese workers were part of the overall picture of the then communist Czechoslovakia, when the community was not so widespread and ingrained, while Stein & Issa introduced the Vietnamese in a more current and at the same time adapted environment. In the theoretical part I also introduced the history and current life of immigrants to put the practical part of the work into the context.

Použitá literatura:

ADAMS, Eddie. Eulogy. In: Time [online]. 2001-06-24 [cit. 2022-07-09]. Dostupné z: <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,139659,00.html>

BALAJKA, Petr. *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Ilustroval Jiří LEDR. Praha: ASCO, 1993. ISBN 80-85377-99-3.

BARAN, Ludvík. *Kamera zkoumá skutečnost*. Praha: Československá televize, 1967. Československá televize.

BIRGUS, Vladimír a Jan MLČOCH. *Česká fotografie 20. století*. Praha: KANT, 2010, 390 : ilustrace (některé barev.), portréty, faksimile ; 29 cm. ISBN 978-80-7101-089-0.

BOGRE, Michelle. *Documentary photography reconsidered: history, theory and practice*. Abingdon, Oxon: Routledge, Taylor & Francis Group, 2020 - 2019, 1 online resource (264 pages): illustrations. ISBN 1-350-03164-X.

Český statistický úřad. *Počet cizinců v ČR – předběžné čtvrtletní údaje; 2004/06 – 2022 /03* [online]. 2022 [cit. 2022-7-9], Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R02_202203.pdf/7c60f778-625a-4ad6-b249-c932627c4d73?version=1.0

JANSOVÁ, Petra. *Fotografka Jarcovjáková: Češi jsou stejní rasisti jako za komunismu, Vietnamcům se pořád tyká*. Aktuálně.cz [online]. Praha: Economia, 2016-11-3 [cit. . 2022-4-20]

KOTÍK, Michal. K vývoji pojmu dokumentární fotografie. *Historická Sociologie* [online]. Karolinum Press, 2017, 2011(1), 63-76 [cit. 2022-07-09]. ISSN 1804-0616. Dostupné z: [doi:10.14712/23363525.2017.106](https://doi.org/10.14712/23363525.2017.106)

KOCOUREK, Jiří. *Vietnamci v ČR*. Pp. 46-62 in Yana Leontiyeva (ed.). *Menšinová problematika v ČR: komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci a Romové)*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-098-2

MARTÍNKOVÁ, Šárka. *Sociabilita vietnamského etnika v Praze*. Pp. 167-210
in: Zdeněk Uherek, Zuzana Korecká, Tereza Pojarová (eds.). *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. ISBN: 978-80-87112-12-0

MAZÍNOVÁ, Barbora. *Prolínání kultur*. Plzeň, 2014. Bakalářská práce (BcA.). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara. Vedoucí práce BcA. Radovan Koderá. Dostupné z:
https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/13264/1/mazinova_barbora_bakalarska_prace_2014.pdf

MRÁZKOVÁ, Daniela. *Příběh fotografie: Vyprávění o historii světové fotografie prostřednictvím životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývojových okamžiků*. 2., uprv. Vyd. Praha: Mladá fronta, 1986. ISBN: 23-059-86.

Paměť národa. *Libuše Jarcovjaková (*1952)*. [online]. [cit. 2022-4-20]. Dostupné z:
<https://www.pametnaroda.cz/cs/jarcovjakova-libuse-20160812-0>.

Paměť národa. *Profesor Jindřich Štreit (*1946)*. [online]. [cit. 2022-4-20]. Dostupné z:
<https://www.pametnaroda.cz/cs/streit-jindrich-20190617-0>

PAŠTÉKOVÁ, Michaela. *Estetika fotografie v éře Instagramizmu*. *ESPES* [online]. Society for Aesthetics in Slovakia and Institute of Aesthetics and Art Culture, Faculty of Arts, University of Presov, 2018, 7(1), 38-46 [cit. 2022-07-09].

POSPISZYL, Tomáš. *Žižka a Němcová se šikmýma očima and Vietnamské Národní obrození*. *Lidovky.cz* [online]. Praha: Mafra, 2012-4-9 [cit. 2022-4-20]. Dostupné z:
https://www.lidovky.cz/orientace/kultura/fotograficka-vystava-narodni-obrozeni-zobrazuje-vietnamce-v-rol-i-ceskych-historicky-ch-osobnosti.A120409_111633_ln_kultura_mev

Proti šedi. Libuše Jarcovjaková: *Životní úroveň běžných lidí z Kreuzbergu byla nižší než v Praze*. 2016-11-10 [cit. 2022-4-20]. Dostupné: z: <http://archiv.protisedi.cz/article/libuse-jarcovjakova-zivotni-uroven-beznych-lidi-z-kreuzbergu-byla-nizsi-nez-v-praze>

SKOPALOVÁ, Eva. Libuše Jarcovjácová. Secondary Archive [online]. 2021 [cit. 2022-4-20]. Dostupné z: <https://secondaryarchive.org/artists/libuse-jarcovjakova/>

SMITH, Ian Haydn. *Stručný příběh fotografie: kapesní průvodce klíčovými žánry, díly, náměty a technikami*. Přeložil Jan PODZIMEK, přeložila Dina PODZIMKOVÁ. Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-271-1257-9.

SONTAGOVÁ, Susan. O fotografii. Přeložil Pavel Vančát. Praha: Paseka, 2002. ISBN: 80-7185-471-9

STEPHENSON, Nina. SECURE THE SHADOW: DEATH AND PHOTOGRAPHY IN AMERICA. Jay Ruby. *Art documentation* [online]. 1995, 14(3), 36-37 [cit. 2022-07-09]. ISSN 0730-7187. Dostupné z: doi:10.1086/adx.14.3.27948771

ŠIMEČKOVÁ, Šárka. *Vietnamská komunita v Praze*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. ISBN 978-80-85394-72-6.

TŘEŠŇÁKOVÁ, Marie. Little Hanoi je k vidění v Mánesu. *ČT24* [online]. Praha: Česká televize, 2008-10-1 [cit. 2022-4-20]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/1439554-little-hanoi-je-k-videni-v-manesu>

VALENTA, Milan a kolektiv. *Přístupy ke vzdělávání cizinců v České republice*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. Sborníky. ISBN 8024405865.

VITVAR, Jan. Fotit pít a milovat. Fotografkou roku je Libuše Jarcovjácová. *Respekt* [online]. Praha: Economia, 2018-3-28 [cit. 2022-4-20]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2017/9/fotit-pit-a-milovat>

Vláda České republiky. Vietnamská národnostní menšina [online]. 2013-7-16 [cit. 2022-4-20]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/vietnamska-mensina-108870/>

ZEMANOVÁ, Kateřina. Fotografové v hledáčku. Štěpánka Stein: Objektivní dokument neexistuje. *ČT Art* [online]. Praha: Česká televize, 2021-5-10 [cit. 2022-4-20]. Dostupné z:

<https://art.ceskatelevize.cz/inside/fotografy-v-hledacku-stepanka-stein-objektivni-dokument-neexistuje-kkKYG>

Použité fotografie

ISSA, Salim, STEIN, Štěpánka. Little Hanoi [foto]. In: PPF Art [online]. Praha, 2008 [cit. 2022-7-9]. Dostupné z: <https://www.ppf-art.cz/cs/sbirka-fotografii/issa-salim-stein-stepanka>

ISSA, Salim, STEIN, Štěpánka. Národní obrození [foto]. In PPF Art [online]. Praha, 2012 [cit. 2022-7-9]. Dostupné z: <https://www.ppf-art.cz/cs/sbirka-fotografii/issa-salim-stein-stepanka>

JARCOVJÁKOVÁ, Libuše. Vietnamští dělníci v Praze 1982-1984 [foto]. Praha. Dostupné z archivu Libuše Jarcovjácové.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovor s fotografem Karlem Cudlínem (rozhovor)

Příloha č. 2: Rozhovor s fotografkou Libuší Jarcovjácovou (rozhovor)

Příloha č. 3: Rozhovor s vietnamským imigrantem v Čechách (rozhovor) Osobní rozhovor se členem vietnamské menšiny. 4.3.2022

Obrázek č. 1: Fotografie „na přání“ vietnamského imigranta, autorka: Libuše Jarcovjácová (fotografie)

Obrázek č. 2: Vietnamští dělníci, autorka: Libuše Jarcovjácová (fotografie)

Obrázek č. 3: Vietnamští dělníci, autorka: Libuše Jarcovjácová (fotografie)

Obrázek č. 4: Božena, z cyklu Národní obrození, autoři: Issa Salim a Štěpánka Stein (fotografie)

Obrázek č. 5: Sapa (Paní v šatech), autoři: Issa Salim a Štěpánka Stein (fotografie)

Přílohy

Rozhovor s fotografem Karlem Cudlínem

4.7.2022

Karel Cudlín se ve své tvorbě významně věnuje dokumentární fotografii, jeho cykly jsou většinou sociologicky či politicky zaměřené, dle svých slov rád fotografuje lidi. V jeho souborech zobrazil například odchod sovětských vojsk, utečence v přistěhovaleckých táborech v Česku, dokumentoval mimo jiné i běžný život na Ukrajině či v Izraeli s obrazem etnických hodnot. Známá je i jeho práce z prostředí komunit, například romských.

Jak z vlastních zkušeností vnímáte dokumentární fotografii?

Pro mě je to zachycování dějů, lidské činnosti a jaksi ten dokument není jen o zpravodajství, ale jde o hlubší ponoření do určité problematiky. Když mluvím o dokumentární fotografii, tak se jedná také o nearanžovanou záležitost. Pro mě to znamená to, že fotím to, co vidím, co naleznu. Člověk může ukázat věci, které ho zajímají, a které někomu něco o té problematice řeknou, přiblíží mu ji. Také mě zajímá obrazovost fotografie, kde vlastně v nějaké situaci může vzniknout obraz, který v někom něco vzbudí.

Fotil jste tedy sociální fotografii?

Nevidím rozdíl mezi sociální a dokumentární fotografií. Myslím si, že s to navzájem doplňují, není mezi nimi žádná hranice, co je sociální a co je dokumentární. Sociální fotografie se zabývá společností, a když ji nestylizujete, tak je dokumentární.

Jak se podle vás práce fotografa v dokumentárním žánru změnila v čase?

Změnilo se toho hodně. Můžeme začít technologií. Dříve jsem fotil klasicky na film a dneska fotím na digitální fotoaparát. A to je zcela zásadní. Také se zásadně změnila média. Kdysi dávno byl v podstatě jediný prostor pro fotografie buď výstava nebo kniha, časopisy a noviny a tak podobně. To se dnes úplně změnilo, máme možnost používat jiná média, sociální sítě... Díky dnešním technologiím máte okamžitou dostupnost. Pro mě základem pro dokumentární

fotografii byly časopisecké reportáže a ty se dnes už tolik ve velkém netisknou. Hodně se toho změnilo a fotografie se také změnila.

Změnila se k lepšímu, nebo horšímu?

To se nedá říct, prostě se změnila. Samozřejmě fotografie jako taková se proměnila vzhledem k obrovské demokratičnosti fotit, což může dnes a znamená to také inflaci obrázků. Máme miliardy fotek, které vznikají každý den a je složité se v nich orientovat. Dneska se podíváte na internet a máte tam okamžitě skoro v přímém přenosu zpravodajství z celého světa, a to dříve nebylo. Dříve lidé čekali, než se reportáž otiskne, abyste viděli, jak to někde vypadá.

Změnili se i ti na druhé straně fotoaparátu?

Určitě. Přístup lidí, které fotíte, se změnil. Dřív se neřešilo GDPR a soukromí těch lidí, nebo se to řešilo úplně jinak. Dnes je dobře, že se to řeší, nemůžete fotit úplně kohokoliv a cokoliv, abyste někoho nepoškodili a ukazovali to veřejně... Samozřejmě na druhou stranu má fotografie dnes úplně jinou hodnotu, vznikají miliardy těch fotek, kdokoliv se může vyfotit. Lidé dnes reagují na fotoaparát úplně jinak, ale na mobil už tolik nereagují.

Neomezuje to dnes podstatu dokumentární fotografie?

Možná trošku, ale nevidím to jako zásadní problém s tím GDPR. Navíc většinou to focení bylo vždy založené na vzájemné domluvě. Ti lidé vždy věděli, že je fotíte. Takže v mém případě se to v zásadě nezměnilo, ani mě to neomezilo.

Jak jste se dostal k focení dokumentární fotografie?

K fotografii jsem se dostal, když mi bylo 17 let, fotil jsem na ulicích a všechno možné. Vždy mě nejvíce zajímalo fotografování lidí, jak žijí, jak se chovají, a tak jsem se dostal k dokumentu. Fotil jsem různě jak v Čechách, tak i v cizině. Hlavně na Ukrajině a obecně na východě.

Proč jste fotil romskou komunitu?

Bydlel jsem na Žižkově a na ulici jsem fotil nějaké děti. Přišla ke mně paní a pozvala mě k sobě domů, a tak jsem začal fotografovat v jedné rodině. Zajímalo mě to společenství lidí a vznikly z toho i přátelské vztahy. Nikdy jsem ale Romy nefotil cílevědomě jako komunitu, kterou jsem si vybral, a v cyklech. Když to tak řeknu, občas se prostě člověku připletli do cesty. Třeba na Ukrajině vzniklo také pár fotek se tamějšími Romy. Potkal jsem tam jednoho učitele, ten mě za nimi zavedl a bylo to zajímavé. A i když jsem se tomu nevěnoval v cyklech, jako to často dělám, tak pro mě byly tyto obrazy důležité v tom, že vypovídaly o nějakém lidském údělu, lidské důstojnosti, o postavení člověka ve společnosti a tak dále.

Co jste naposledy fotil v rámci dokumentu?

Fotil jsem ukrajinské rodiny v Čechách, které utekly před ruskou agresí. Jinak dlouhodobě jsem více než rok v rámci takové naší skupiny, která se jmenuje 400 ASA, fotil zázemí covidových dob Cirku La Putyku. V blízké době poletím do Izraele, kde se 25 let věnuji svému projektu, který zachycuje Izrael, jak se mění v průběhu času. Fotil jsem vojáky, náboženství, konflikt a teď bych chtěl zachytit moderní Izrael.

Věnoval jste se tedy ve své tvorbě i náboženským motivům?

Když jsem jezdil na východ zhruba v 90. letech, tak mě zajímaly věci týkající se znovuobnovování náboženských komunit, ať už v Čechách, tak i ve východní a střední Evropě. Často jsem fotil například židovskou komunitu nebo křesťanské komunity, poutní místa v Polsku a tak dále.

V čem jste chtěl tyto komunity skrze náboženství přiblížit?

U nás bylo náboženství čtyřicet let v komunismu nějakým způsobem potlačované. Tak mě zajímalo, jak se život v těchto komunitách po pádu komunismu vyvíjet. Někde jsem navazoval na ten život před čtyřiceti lety a sledoval jsem, jak začaly svobodně fungovat.

Fotil jste i Vietnamce?

Ano, úplnou náhodou. Můj otec byl závodní lékař kdysi na začátku osmdesátých let. Jednou nás jeho vietnamští pacienti pozvali k sobě domů na ubytovnu na jídlo. Tak jsem tam samozřejmě fotil, ale nebyla to žádná cílevědomá záležitost.

Rozhovor s Libuší Jarcovjácovou

5.7.2022

Libuše Jarcovjácová se zabývala Vietnamci již v osmdesátých letech, kdy komunita stála ještě ve svých počátcích a nebyla tak rozšířená, jako dnes. Kromě dokumentace jejich dělnického života je učila česky a navázala osobní vztahy, které je dovolily nahlédnout do jejich života v cizí společnosti, která je nechtěla přijmout.

Jak jste se dostala k focení vietnamské menšiny?

Já jsem se k této problematice dostala v době, kdy sem začaly jezdit první velké skupiny vietnamských dělníků, řekla bych že to byl konec roku 1981 a začátek roku 1982. Náhodou mi tehdy někdo nabídl práci, že bych mohla začít učit češtinu v tříměsíčních kurzech v Praze. Byly to většinou stavební podniky, takže tam se rekrutovali stavební dělníci. Já jsem v té době studovala FAMU a okamžitě jsem věděla, že ta práce je přesně pro mě, protože mě tak problematika osobně velmi zajímala. V létě roku 1982, myslím, jsem začala učit první skupiny, které byly asi po třinácti až patnácti studentech. Většinou jsem učila kluky, kteří byli demobilizovaní z nějaké vojenské služby.

Bylo to složité, učit zrovna takové rozdílné jazyky?

Nejhorší bylo, že jsme k učení neměli žádné pořádné materiály. Měli jsme jeden špatný slovník pro všechny a neměli jsme absolutně žádnou vietnamsko-českou učebnic, neexistovala žádná metodika, nikdo nevěděl, jak to vlastně učit. Tak jsme zkoušeli se vzájemně dorozumět různými způsoby a bylo to legrační. Já jsem poté brzy pochopila, že se za ty tři měsíce čeština naučit nedá, a také ti Vietnamci po tom kurzu nastoupí do práce a tam po nich chtějí málo. Potřebovali jen reagovat na rozkazovací způsob – podej mi tohle, přines tohle, odnes to,... - a to nás nejdříve vůbec nenapadlo. Ani nás nenapadlo, že jim tam všichni

budou tykat. Proto jsme tu výuku pak přizpůsobili tomu, co potřebují v práci a snažili jsme se jim také pomoci v tom, aby si byli schopni dojet na nákup, zorientovat se v místě a tak dále.

Jaké pro ně bylo nastoupit mezi Čechy do práce?

Vůbec jsem netušila, jak brzy narazíme na strašný rasismus v celém okolí, a jak to bude složité. Když přijížděli první skupiny, byly ti lidé velmi nadšení a plní entuziasmu. Ale jim bylo něco řečeno a našim lidem to nikdo nevysvětloval. Oni sem v těch prvních skupinách přijížděli s pocitem, že jedou pomáhat našemu hospodářství, a že je mezi námi socialistické bratrstvo a jedná se o bratrskou pomoc... A najednou ti narazili na to, že je tu nikdo nechce. Když jsem například jela se skupinou Vietnamců v tramvaji, tak si lidé od nás odesedávali, dokonce nám i nadávali. A nakonec to bylo tak, že každá ta další skupina, co přijížděla poté, každé další letadlo už postupně vědělo, jak to tady chodí. Ti, co tu už byli, dávali špatné zprávy těm, co přijeli nově, a to nadšení už nebylo takové. Postupně se naučili fungovat nezávisle. Nebyli schopni jíst to, co jim tu dávali, nějaké knedlíky s omáčkami, a tak si začali ve skupinkách vařit sami. Navíc tu tehdy nebyly věci, které k tomu vaření svého jídla potřebovali, ale vždy si dokázali poradit. Nebo si začali sami šít a vydělávat si tím peníze. Postupně začali bát na té české společnosti méně a méně závislí. Ale že by tu panovalo nějaké propojení a přátelství, tak to se dělo velmi málo. A mně to strašně vadilo. Nakonec to bylo tak, že bylo jen pár lidí, většinou vesměs podobní jako já, kteří jsme se stali jejich jedinou kontaktní skupinou s českou stranou.

Jak takové přátelství vypadalo?

Oni nás ti vietnamští kluci často zvali k sobě, hlavně na jídlo. Třeba na oslavu Nového roku, jedli jsme *nem* – závitky, a tak dále. Co chvilku pořádali nějakou hostinu. Když jsem je fotila, často jsem jim dělala fotky tzv. „na přání“, které pak posílali domů, aby ukázali, jak se tu mají dobře. Chtěli se fotit u aut, s prvním sněhem a tak dále. Komunikovali jsme spolu takovou lámanou češtinou, ale bylo to moc fajn. Bylo to opravdu přátelství. A my jsme viděli, co se jim děje, co prožívají, a bylo to strašně nepříjemné. Já jsem to občas sama zažívala ve svém životě, že mi někdo v hospodě řekl: „Vedle tebe nebudu sedět, ty učíš ty Vietnamce.“ Až takhle ten rasismus byl hrozný.

Kde se ten rasismus vzal?

Na druhou stranu já to trošku chápu, těm lidem tady nikdo nevysvětlil, jaký to má účel. Že je to opravdu o té ekonomice, které to opravdu pomohlo. My jsme měli málo pracovní síly a nakonec to bylo výhodné spíše pro Čechy. Ti ale měli pocit, že je sem přijeli Vietnamci vykrádat. Ten kontrakt s dělníky byl na čtyři roky a měli určený počet věcí, které mohli poslat do Vietnamu, když si na ně vydělali. Třeba moped, to byla velká sláva, když si někdo z vietnamských dělníků našetřil dost na to, aby si ho mohl koupit. A na to zboží se samozřejmě všichni soustředili. Byly to například i šicí stroje, kola a tak dále. Ale byly to tvrdé roky dřiny. Takže když přijížděli další Vietnamci, tak se soustředili hlavně na vydělávání peněz a na to českou komunitu kašlali a já se jim nedivím... Protože ten nadřazený pohled shora, ten má dodnes spousta lidí. Další věc je, že Češi nikdy nebyli zvyklí na mezinárodní nebo internacionální společnost. Byli tu Romové, na ty si víceméně zvykli, jinak tu bylo jen pár zahraničních studentů. Třeba ve Francii, nebo tam, kde bývaly kolonie, byla ta společnost promíchaná, lidé na to byli zvyklí. Lidé navíc tehdy za komunismu necestovali, neměli v podstatě žádné zkušenosti. A navíc měli pocit, že jim to udělal režim, že sem natahal cizí lidi. Protože jim nikdo nevysvětlil, jaký má tohle celé účel. A protože lidé režim nenáviděli, tak to brali jako další naschvál režimu. Takže trošku se ten přístup dá pochopit, ale celkově ne, protože je to neintelligence. Navíc je jednoduché se nad někým povyšovat a cítit se nadřazeně, a to jsem vždy nesnášela a dostávala se kvůli tomu do konfliktů. Ale jsem za to období velmi vděčná.

Jak to mezi Vietnamci v Čechách tehdy chodilo?

Například křížem krážem procestovali celou zemi, protože se snažili potkávat. A to tehdy měli kluci a holky zakázáno se stýkat, ale to brzy padlo. Ale nezakázala jim to česká strana, ale vietnamská, že nesměli navazovat vztahy. To bylo tak, že jedna skupina kluků byla tady a skupina holek byla jinde, ani spolu nepřijížděli. Tehdy to fungovalo tak, že dorazila skupina asi 30 Vietnamců, z letiště je odvezl autobus na ubytovny, kde měli pokojíčky po dvou. Poté je odvezli do Kotvy nebo do Máje a na každého byla určitá částka peněz a oni si z toho nakoupili oblečení. Nakonec to bylo tak, že všichni nosili to stejné a bylo jim to většinou i velké. Měli stejné svetry, kalhoty, kabát... Pamatuji si, že přijížděli s kratšounkými vlasy, a pak se dalo poznat, že kdo je tu déle, tak je má delší. A musím říct, že to období tří měsíců, kdy měli ty kurzy, bylo pro ně nešťastnější, protože v práci pak narazili na tvrdé odmítnutí. Jednou mi přinesli cedulku, co byla na stole, abych jim přeložila, co je na ní napsané. Bylo

tam: „jen pro bílé“. To mě velmi rozčílilo a volala jsem tam, že to přece není možné a oni mi na to řekli, že jsou to jen blbé fórky.

Proč jste Vietnamce fotila?

Mně tehdy bylo nějakých dvacet osm let a neměli jsme absolutně žádnou možnost cestovat a byla jsem tu jako v kleci. A mě lákala jakákoliv jinakost. Pro mě bylo také velmi zajímavé zkusit navázat kontakt a sblížit se. Zajímalo mě to nejen vizuálně, ale i mentálně, co je za tím, jací jsou ti lidé, co si myslí, jak žijí. A to, že jsem ten jejich život mohla sledovat takhle zblízka pro mě bylo velké dobrodružství a velmi jsem si toho vážila. Dnes bych nasedla do letadla o odletěla na Papuy Novou Guineu a byla někde v pralese, ale tenkrát jsem mohla navštěvovat Romy, gay komunity i Vietnamce a pokaždé to byl zcela jiný a nový svět. A když se mi podařilo aspoň na chvíli stát se jejich součástí, tak mi to dělalo dobře. Byl to způsob, jak se osvobodit od tendence „držet hubu a krok“.

Proč jste Vietnamce přestala učit, respektive fotit?

Já jsem z toho byla tehdy tady zoufalá a v roce 1985 jsem se rozhodla, že odejdu do západního Berlína. S vietnamskou komunitou se mi navíc staly dvě strašlivé věci. První byla, že jsem mezi studenty měla jednoho kluka, který se jmenoval Khoa a byl z Da Nang. Byl velmi chytrý, ale hned začal hodně pít a byl skeptický k celé té situaci tady. A toho najednou našli mrtvého před ubytovnou a nikdo nezjistil proč, nebo aspoň já jsem se to už nedozvěděla. Ale v té době to nikdo pořádně nevyšetřoval. To byla první rána. Druhá přišla, když jsem měla jednoho pro mě opravdu důležitého studenta, který se jmenoval Tong. Scházeli jsme se i ve volném čase a ten dopadl hrozně. Na stavbě, kde pracoval, byla jen jedna zásuvka a dvě party – česká a vietnamská. Navzájem si furt vypojovali přístroje, aby mohli zásuvku používat sami. Začali se hádat a jeden z těch Čechů měl Tongovi dát facku. Ten ho nějak nešikovně strčil a ten Čech spadl do jámy a zlomil si klíční kost. A to bylo těžké ublížení na zdraví a znamenalo to pro Tonga okamžitě vězení. Sehnala jsem mu skvělého advokáta, který trest snížil na úplné minimum. Odseděl si dva roky a hned ho poté vyhostili. Já jsem mu ještě mávala na letišti, byla jsem se podívat na jeden z těch soudů, ale to už jsem tu nebydlela. Po nějakých lidech jsem mu poslala věci, ale nevím, jestli se k němu dostaly, a pak jsme ztratili kontakt. Pro mě to bylo velice těžké.

Jak vnímáte dokumentární fotografii?

Rozhodně je to nějakým způsobem výpověď o současné době. Samozřejmě je také otázky míra objektivnosti a subjektivnosti, protože v každém případě každý fotograf, i když se snaží o objektivní výpověď, podává svůj trochu subjektivní pohled. Já sama se více přikláním k subjektivní části, protože jsem třeba nepracovala v novinách a žurnalistickou fotografii jsem nedělala. Myslím, že bez dokumentární fotografie bychom dnes o světě nevěděli skoro nic, dlouhou dobu byl mezi jedinými hlavními informačními zdroji.

Co dokumentární fotografie a komunity?

Myslím si, že je velmi důležitá jedna věc, a to do jaké míry má dotyčný fotograf schopnost empatie a schopnost nějakým způsobem tu komunitu pochopit. Může být třeba fotodokument, který se podobá safari – jako turistický výlet. Na dvě hodiny tam přijede a myslí si, že nafotí dokonale nějakou komunitu, a pak sbohem. Takhle se fotí třeba Romové na Slovensku, že tam vyjedou a nafotí hromadu fotek. Ale to je k ničemu, protože je podle mě velmi důležitá ta empatie a pochopení toho, o čem ta komunita je. Důležitá je i vzájemná komunikace. Ta komunita vás pustí k sobě jen v případě, že se necítí být ohrožená, a že má pocit, že to má nějaký smysl a ta výpověď něco někomu přinese.

Změnil se podle vás přístup komunit k focení?

Lidi se dnes už nechtějí nechat fotit jen tak, že je někdo okukuje a hotovo. Podle mého názoru to vyžaduje čas a empatii a znalosti a pokoru. Lidé už dnes nejsou tak otevření, že k sobě nechají přijít kohokoliv. Celkově se neradi fotí a trvá, než k vám mají důvěru. Navíc tam hrozí velké nebezpečí manipulace, ten fotograf ty fotografie může velmi zmanipulovat, takže chápu ty komunity, že si dávají pozor.

Jaké podle vás nastala změna s příchodem moderních technologií?

Dnes už je jiná fáze, kdy to focení je jednodušší v tom, že jsou všude angažovaní místní fotografové a fotí třeba mobilem a to svým způsobem stačí. Navíc ta výpověď je i autentičtější. Dříve fotografie nebyla tak dostupná ve smyslu, že si ji neuměl udělat každý, a museli požádat fotografa, v tom to bylo svým způsobem vzácnější. Dnes je ale velkým

problémem, že se většina fotografií nearchivuje, a jsou jen na discích, kde jedním klikem můžete přijít o všechno. Jedním rázem všechny fotky vašeho miminka za deset let jsou pryč. Podle mě jsou fotografie ve fyzické podobě dnes vzácnější, když ten artefakt držíte v ruce.

S jakým přístupem byste fotila komunity dnes?

Bylo by to hodně založené na základě rozhovoru, vzájemného poznání a hlavně toho, že ti lidé opravdu mají svobodu rozhodnout, co budu fotit a co ne. Dříve jsem například týden bydlela u Romů a oni neměli na výběr. Když mě tam pustili, tak už po dvou dnech ani nevnímali, že tam jsem. Nechci říct, že bych je jakýmkoliv způsobem zneužívala. Ten respekt by ale určitě byl vyšší než tenkrát, kdy byl také přirozený, ale neřešilo se, jestli vstupuji do jejich intimity. Oni mě přivítali a já odešla s nějakým fotografickým materiálem a dnes bych se ptala, jestli je to v pořádku a donesla bych jim fotky ukázat, aby se podívali, jestli s nimi souhlasí.

Dodnes si myslím, že jde o ten emocionální prožitek a ukázat specifickou krásu každé komunity, nejen v těch vizuálních věcech.

Rozhovor s Thanh N.

4.3.2022

Pan Thanh N. (53 let), který si nepřál uvést celé své jméno, je dnes podnikatel a vlastní vietnamskou restauraci v Praze, kterou provozuje se svojí rodinou. Do České republiky z Vietnamu přijel až po roce 2000, podle Martínkové (2010, 22) tak patří do skupiny „nové migrační vlny“. Do Čech ho následovala jeho rodina za vidinou kvalitnějšího života. Rozhovor byl veden ve vietnamštině, překlad zajistila autorka.

Proč jste přijel do Čech?

Bylo to v roce 2000. Měl jsem tu příbuzného, který vlastnil stánek na hranicích, kde prodával zboží. Ve Vietnamu tehdy nebylo dobře jako tady, lidé si mezi sebou říkali, že v Česku se dá dobře vydělat i žít. Tak jsme se s manželkou dohodli, že sem pojedou vydělávat peníze. Práci mi tehdy zajistil právě ten příbuzný, který tu už byl. Nebyl jsem jediný, přijelo nás sem z rodiny víc. Nejdříve jsem chtěl pracovat v Čechách jen dočasně, ale nakonec jsme se s manželkou dohodli, že tu zůstanu a manželka s dětmi se za mnou přistěhují. Viděli jsme

v tom šanci dětem zajistit lepší a kvalitnější život, i pro nás to bylo lepší. V té době už tu bylo hodně Vietnamců a to prostředí pro nás nebylo už tak cizí. Měli jsme tu také své příbuzné, takže jsme nebyli tolik odloučení od zbytku rodiny.

Jak vypadala taková cesta z Vietnamu do Čech?

Pamatuji si, že byly dvě možnosti. Jedna byla bezpečnější, ale mnohem dražší. Ta levná byla také ale dost drahá. Pořád je. V obou případech je třeba si zaplatit zprostředkovatele, který nám zařídil papíry, poté jsme mohli v tom lepším případě přiletět letadlem. Ta levnější možnost, kterou jsem absolvoval i já, začala také papíry, ale cesta už tak jednoduchá nebyla. Někdy trvala i několik měsíců. Musel jsem z Vietnamu do Kambodži, odtamtud jsem letěl do Ruska. Z Ruska už to bylo ale mnohem složitější. Byla strašná zima a kus cesty jsme ušli pěšky, občas autem. Přespávali jsme ve stanovištích a poté pokračovali dále. Bylo to nebezpečné. Ne každý to zvládnul. Dostaly se ke mně i zvěsti, že někdo při takové cestě zemřel. I když jsou dnes lepší podmínky, stále tyto levné a složité cesty existují. Vybírají si je většinou lidé, kteří pochází z opravdu chudé rodiny. Většinou si na tu cestu půjčí peníze a poté v Čechách několik let pracují jen aby ten dluh splatili. Až poté si začnou vydělávat pro sebe. Je to těžké a takový člověk se tu hodně nadře, ale pořád sem lidi chtějí. Já jsem rád, že tohle už mám za sebou. I když pořád i ve svém věku hodně pracuji.

Takovou cestou sem přijel i zbytek vaší rodiny?

Ta cesta byla tvrdá a nikdy bych nedovolil, aby ji musela absolvovat moje žena a malé děti. Přijely až po mně, nejdříve manželka a poté děti. V té době už jsem měl něco málo vyděláno a měl jsem prostředky jim zajistit tu dražší a bezpečnější cestu.

Když přijela manželka, museli jsme nějakou dobu počkat a zařizovat papíry, aby sem mohly i děti.

Kde jste vzali na cestu peníze?

Nebyli jsme ve Vietnamu mezi nejbohatšími, navíc starší z rodiny investovali své peníze pro první příchozí do Čech. Já jsem měl něco málo našetřeno a to jsem dal do té cesty, i tak jsem si musel půjčit. Část peněz, které jsem vydělal, putovaly na splacení dluhu a druhá část živila manželku s dětmi ve Vietnamu. Mně nezbylo nic, žil jsem ve skromnosti. Ale nevadilo mi to.

Všichni, kdo sem přijedou a nemají v Česku zařízené dobré zázemí nebo nejsou z bohaté rodiny, to tak mají. I dnes to tak stále funguje. Člověk si půjčí peníze, přijede sem a několik let splácí dluh a většinou zároveň posílá něco málo domů, nic z toho nemá a namaká se jako mezek, každý den od rána do večera, většinou bydlí ve sdílených bytech. Lepší život přichází až po těch pár letech, kdy má dluh z cesty z krku a může šetřit. Já jsem tehdy začal šetřit na manželku, aby sem mohla přijet. Když přijela, tak jsme šetřili na děti. Žili jsme skromně a vážili si každé koruny. Ale stálo to za to, máme tu lepší život, i když doma je doma.

Pracovali jste tehdy stále na tržnici?

Manželka přijela čtyři roky po mně. Na hranicích jsme prodávali jen pár let, do roku 2008, tržnice už tehdy nebyly takový hit a lidé tam nakupovali méně. Poté jsme se odstěhovali do jiného města a tam si zařídili obchod s ovocem a zeleninou. Bylo to ale velice namáhavé a nebylo z toho tolik peněz. Hodně jsme se tehdy nadřeli a byli unavení. Před několika lety jsme se odstěhovali do Prahy, manželka se synem si otevřeli nehtové studio a já například jezdil v dodávce se zbožím. Těch prací jsem prostrídal více.

Dnes máte restauraci. Bylo pro vás složité si takový podnik otevřít?

Kdybych na to byl sám, asi by to nebylo ono. Radíme si mezi sebou Vietnamci v gastru co a jak, jaká jídla lidem chutnají... Já se spíše starám ale o provozní věci, pracuji v kuchyni, jezdím pro zboží. Koncept a vše okolo, jako je komunikace se zákazníky, sestavení menu a vlastně celé směřování restaurace má na starosti můj syn. Chodil tu od svých 13 let do školy, naučil se plynule česky a rozumí zákazníkovi a vlastně celému českému trhu lépe než já.

Umíte česky?

Domluví se. Ale na dlouhé konverzace to není.

Jak vnímáte Čechy?

Nemám žádné blízké české přátele. Moc bychom se totiž nedomluvili. Je pro mě složité se například domluvit na úradě, je to pro mě nepříjemné a beru s sebou děti, které česky rozumí dobře. Občas mám z té bariéry pocit, že mě Češi nemají za rovného. Je to někdy frustrující. Já

jím většinou rozumím, co mi chtějí říct, akorát odpovědět je pro mě složitější. V takových situacích mám pocit, že se mnou nejednají s respektem, jako kdyby mluvili s Čechem. I přesto, že jsem starší než oni.

Plánujete se někdy vrátit do Vietnamu?

Až všechny děti budou mít vlastní život a postarají se o sebe sami. A také až budeme mít našetřeno dostatek peněz do penze, tak bychom se s manželkou rádi ve stáří vrátili domů.

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK											
Teze praktické BAKALÁŘSKÉ diplomové práce											
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:											
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Vu Linh Nhi	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Razítko podatelny:</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd</td> </tr> <tr> <td>Došlo dne:</td> <td style="text-align: center;">29 -07- 2021 -1-</td> </tr> <tr> <td>Čj: 199</td> <td style="text-align: right;">Příloh:</td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Přiděleno</td> </tr> </table>	Razítko podatelny:		Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	29 -07- 2021 -1-	Čj: 199	Příloh:	Přiděleno	
Razítko podatelny:											
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd											
Došlo dne:	29 -07- 2021 -1-										
Čj: 199	Příloh:										
Přiděleno											
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2019											
Studijní obor/forma studia: BP_KSZN / prezenční											
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v češtině: Dokumentární fotografie: Život vietnamských imigrantů v České republice											
Název praktické a teoretické části bakalářské práce v angličtině: Documentary photography: Life of The Vietnamese Imigrants in Czech Republic											
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve po dvou semestrech</u> od schválení tezí) LS 2021/2022											
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): (fotokniha, televizní/rozhlasový dokument, esej, soubor textů etc.) V praktické části ve formě dokumentární fotografie představím život první generace vietnamských přistěhovalců, konkrétně těch, kteří se narodili ve Vietnamu a do České republiky přijeli již jako dospělí lidé, tedy těch, u nichž je už jen kvůli obtížnému překonání jazykové a kulturní bariéry společenská integrace do české společnosti značně náročná. V sérii fotografií ukážu jejich pracovní život v kontrastu s jejich společenským životem, který tráví především ve vietnamské diaspoře. Teoretická část bakalářské práce si klade za cíl představit dokumentární fotografii v sociálních tématech, konkrétně se zaměřením na menšiny. Definuji pojem sociální dokumentární fotografie, uvedu její historii a vývoj, v neposlední řadě představím významné fotografy, kteří se tématem zabývají. Dále se v teoretické části budu věnovat problematice vietnamské komunity v českém prostředí. Přiblížím historii česko(slovensko)-vietnamských vztahů v minulosti, tedy původ imigrace Vietnamců do českého prostředí, a dále popíšu jejich vliv na českou společnost, tedy například jejich pracovní angažmá apod.											
Předpokládaná struktura teoretické práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): <ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod (vymezení tématu bakalářské práce, stručná charakteristika tématu, cíle práce) 2. Teoretická část – Autorka na základě odborné literatury i jiných relevantních zdrojů, tedy například rozhovorů s fotožurnalisty zabývajících se daným tématem, specifikuje dokumentární fotografii a její konkrétní zaměření v sociálních tématech ve světě i v České republice. Představí významné světové i české fotografy, kteří se sociální fotografií zabývali či zabývají, například Bill Brandt, Dorothea Langeová či Jindřich Štreit. Dále se autorka zaměří na tematiku minorit v sociální fotografii. <ul style="list-style-type: none"> - Autorka popíše vietnamskou komunitu v České republice a dále i její mediální obraz. Vycházet bude z odborné literatury a dalších relevantních zdrojů včetně rozhovorů s vietnamskými imigranty. 3. Praktická část – Soubor dokumentárních fotografií 4. Závěr – Závěrečné shrnutí a reflexe teoretické i praktické části práce 5. Zdroje a použitá literatura 											
Druh praktické práce/předpokládaná podoba: Fotokniha											
Vymezení zpracovávaného materiálu: Praktická bakalářská práce											

Postup (metodologie v teoretické části a technika v praktické části práce) při zpracování materiálu:

Teoretická část bude vycházet z nastudovaných materiálů odborné literatury a dalších zdrojů, mezi ně budou patřit i rozhovory.

Praktickou část tvoří série dokumentárních fotografií pořízené při pozorování různých členů vietnamské komunity v časovém horizontu několika měsíců.

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

BROUČEK, Stanislav. Český pohled na Vietnamce: (mediální obraz Vietnamu, Vietnamců a vietnamství). Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003. Imigrace, adaptace, majorita. ISBN 80-85010-46-1.

Knih pojednává o českém pohledu na vietnamskou komunitu. Představuje výběr témat z českého tisku, rozhlasu a televize o vietnamské minoritě.

FREIDINGEROVÁ, Tereza. Vietnamci v Česku a ve světě: migrační a adaptační tendence. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy Praha 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-174-9.

V knize, která se vietnamskými migranty od druhé poloviny 20. století po současnost v Česku i ve světě, autorka popisuje politický i ekonomický kontext.

LÁBOVÁ, Alena. Základy fotožurnalistiky. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-7066-119-4.

V knize autorka popisuje obecné principy novinářské fotografie, představuje stavbu reportáže, dokumentu, postupech fotožurnalistiky a teoretických základech, které staví z vlastní praxe fotoreportérky.

LINHART, Lubomír. Sociální fotografie. Praha: Knihovna Levé fronty, 1934. Film-foto.

Autor se v knize zabývá problematikou sociální fotografie, konkrétně se zabývá tzv. českou dělnickou fotografií. Snaží se popsat a vyhranit sociální fotografii v rámci 30. let 20. století.

MAGNI, Laura. Za objektivem. Praha: Omega, 2019. ISBN 978-80-7585-526-8.

Autorka a historička v knize představuje významné fotoreportéry v historii žurnalistiky. Popisuje jejich život i práci, shrnuje postupy jednotlivých tvůrců.

MRÁZKOVÁ, Daniela. Příběh fotografie: vyprávění o historii světové fotografie prostředním životních a tvůrčích osudů významných osobností a mezních vývoj. okamžiků. Praha: Mladá fronta, [1985?]. Máj (Mladá fronta).

Autorka v knize představuje historii světové fotografie skrze životní a tvůrčí osudy významných osobností a mezních vývojových okamžiků.

SZTOMPKA, Piotr. Vizualní sociologie: fotografie jako výzkumná metoda. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. Základy sociologie. ISBN 978-80-86429-77-9.

V knize autor uvádí fotografii jako sociologickou metodu při výzkumu lidského chování a sociálních problémů.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

PACOVSKÝ, Tomáš. Dokumentární fotografie: "banánová generace". Praha, 2021. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Géla, František.

ZEMANOVÁ, Kateřina. Současný sociální dokument ve fotografii. Praha, 2021. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Géla, František.

SOUČKOVÁ, Barbora. Subkultury v dokumentární fotografii: Modern primitivism (praktická práce). Praha, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra žurnalistiky. Vedoucí práce Géla, František.

Datum / Podpis studenta/ky

....

....

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzují, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagoga: Mgr. Sandra Štefaniková

Datum / Podpis pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNĚ, PODEPSANĚ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO OBORU.